

زن در اندیشه علامه طباطبایی چگونه است؟ / مردان باید مهر را به عنوان عطیه ای به زنان پرداخت کنند

زن در اندیشه علامه طباطبایی در دانشگاه الزهرا(س) تحلیل و بررسی شد.

زن در اندیشه علامه طباطبایی در دانشگاه الزهرا(س) تحلیل و بررسی شد. به گزارش خبرنگاران، دانشگاه الزهرا(س) با همکاری دبیرخانه همایش بین‌المللی اندیشه‌های علامه طباطبایی در تفسیر المیزان صبح امروز سوم اردیبهشت نشست «زن در اندیشه علامه طباطبایی» را در این دانشگاه برگزار کرد. حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا زیبایی‌نژاد، رئیس مرکز تحقیقات زن و خانواده حوزه علمیه، دکتر سهیلا جلالی کندی و دکتر فتحیه فتاحی‌زاده از اعضای هیئت علمی دانشگاه الزهرا(س) از سخنرانان این نشست بودند. همایش بین‌المللی اندیشه‌های علامه طباطبایی در تفسیر المیزان 22 آبان ماه سال جاری توسط مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) برگزار می‌شود که نشست امروز از جمله پیش نشست‌های این همایش است. نکات مهم مطرح شده در این همایش را در ادامه می‌خوانید.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا زیبایی‌نژاد، رئیس مرکز تحقیقات زن و خانواده حوزه:

* پراوازه‌ترین اثر 50 سال اخیر در مباحث زنان نظام حقوق زن در اسلام است که می‌توان آنرا به گونه‌ای بازسازی دیدگاه علامه طباطبایی در تفسیر المیزان دانست.

* مباحث علامه طباطبایی درباره شخصیت، جایگاه اجتماعی و حقوق و مسئولیت‌های زن را در ذیل آیات مختلف می‌توان پی‌گرفت اما مهم‌ترین مباحث را در ذیل آیه 228 سوره بقره، آیه 2 و 34 سوره نساء و آیه 18 زخرف مشاهده می‌کنیم. برخی مباحث نیز در ذیل آیات ارث، آیات ازدواج و آیات طلاق بیان شده‌اند. حجم مباحث مطرح شده المیزان درباره زن و خانواده به حدی است که توضیحات بیانی المیزان در این باره که در قالب کتابی مستقل بنام «زن در قرآن» منتشر شده به 650 صفحه بالغ می‌شود.

* مراجعه به کتاب زن در قرآن به دو دلیل پژوهشگر را از مراجعه به متن عربی المیزان بی‌نیاز نمی‌کند: اول اینکه به دلیل آنکه زن در قرآن صرفاً مباحثی را آورده که تحت عنوان «بیان» در المیزان آمده است و مباحث مطرح شده در توضیح آیات به این کتاب منتقل نشده است. دوم اینکه به دلیل نارسایی در برخی عبارات ترجمه شده است.

* از اصول دیدگاه‌های علامه درباره شخصیت و حقوق زن می‌توان برابری انسانی و ارزشی زن و مرد، مکملیت زن و مرد، تمایزات تکوینی در جسم و روح، تمایزات کارکردی (تمایز در جایگاه و نقش)، تمایزات عادلانه در حقوق و مسئولیت‌ها، ضرورت حاکمیت فضای اخلاقی بر روابط خانوادگی و تعلق ویژه زن به خانواده بر شمرد.

* علامه طباطبایی بر این باور است که منشا اصلی فرودستی زنان «ظلم» مردان به آنها بوده است، در اینجا آیت الله مطهری بر استاد خویش خرده می‌گیرد و این دیدگاه را تقویت می‌کند که علت اصلی فرودستی زنان جهالت است نه ظلم. نتیجه این اختلاف دیدگاه در برنامه‌های اصلاحی دیده می‌شود.

* علامه طباطبایی در پاسخ به این پرسش که چرا موقعیت زنان در جهان اسلام نامطلوب‌تر از بسیاری از جوامع دیگر از جمله جوامع غربی است، بی‌کفایتی حاکمان و تربیت غلط را عامل اصلی این وضعیت اسفبار می‌شمارد. از نگاه وی حاکم اسلامی در محدوده مباحثات، در صورتی که مصلحت اقتضا کند، قوانین الزام‌آور وضع کند، بدون آن که ادعای تشریع کند.

دکتر سهیلا جلالی کندی، عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا(س):

* زن و شوهر که رکن اصلی خانواده هستند، از حقوقی برخوردارند و نسبت به یکدیگر تکالیفی دارند، قرآن کریم حقوق و وظایف زن و شوهر را تبیین کرده است. برخی از این حقوق مشترکند. معاشرت به معروف مهم‌ترین حق مشترک زوجین است. * در مورد دریافت مهر در آیه 20 سوره نساء و در مورد نفقه در آیه 34 سوره نساء 232 سوره بقره بحث شده است که از حقوق خاص زنان در زندگی مشترک است. علامه طباطبایی تصریح می‌کند زن و شوهر با پیوند ازدواج، شخصی واحد شده‌اند و ضرر زدن به دیگری در واقع ضرر و ظلم به خود است. لذا مردان باید مهر را به عنوان عطیه ای به زنان پرداخت کنند و حتی در طلاق نیز از باز پس گرفتن آن بدون رضایت همسر خودداری ورزند.

* مردان باید در پرداخت نفقه زن، مطابق وسع خویش اقدام کنند و حوائج وی را برطرف سازند. علامه طباطبایی براساس آیه 34 سوره نساء، قیومت مردان بر زنان را عام و منحصر به همسر خویش نمی‌داند، البته آن را به جهات عمومی مرتبط به زندگی اجتماعی نیز قضا محدود می‌سازد.

دکتر فتحیه فتاحی‌زاده، عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا(س):

* در نگرش نواندیشی افراطی تساوی به معنای برابری زن و مرد مطرح است. از جمله پایه‌های فکری این تفکر روش تجربی و امپریستی است.

* تاریخمندی متون دینی و وابستگی نص با واقع رابطه ای دیالکتیکی است. با این تفسیر که معنای متون ثابت نیست و همراه با فرهنگ در حال رشد است لذا دلالت نصوص از حقیقت به مجاز در حال تغییر است.

* در اندیشه علامه طباطبایی، قرآن با لحاظ واقعیت های موجود به اصلاح آداب و عادات عرب پرداخته و شرایط مخاطبان را در نظر داشته است. در این صورت دیگر قرآن تأییدکننده عناصر منفی یا لغزش های حاکم به فرهنگ جامعه نخواهد بود. تساوی زن و مرد را به آیات تساوی در خلقت مستند کرده و تفاوت های حقوقی زن و مرد را مربوط به دلالت تاریخی اجتماعی می داند در حالی که تفاوت های تشریعی زن و مرد بنا به نظر علامه ریشه در تکوین دارد.

* در تفکر نواندیشی دلالت فحوا که همان استنباط مفسر است براساس شرایط اجتماعی تغییر می کند. این امر متغیر زمینه تفسیرهای متغیر را فراهم می کند. قرائت پذیری دین ثبات احکام و قوانین را متزلزل می کند و در نهایت دینی پویا بدون پایایی و جاودانگی بر جا می گذارد، اما در اندیشه علامه پویایی و پایایی دو عنصر لاینفک بوده و نمی توان یکی را بدون دیگری پذیرفت.